

LEO XIV

APOSTOLISK BREV

IN UNITATE FIDEI

OM 1700-ÅRSJUBILEET FOR KONSILET I NIKEA

Oversatt av EWTN Norge

1. I troens enhet, som er blitt forkynt siden Kirkens begynnelse, er de kristne kalt til å vandre i samstemmighet, og med kjærlighet og glede bevare og videreføre den gaven de har mottatt. Dette kommer til uttrykk i ordene i trosbekjennelsen: «Jeg tror på én Herre Jesus Kristus, Guds enbårne Sønn ... for vår frelses skyld steg han ned fra himmelen», som ble formulert for 1700 år siden av konsilet i Nikea, det første økumeniske konsil i kristendommens historie.

Mens jeg forbereder min apostoliske reise til Tyrkia, ønsker jeg at dette brevet skal oppmuntre hele Kirken til å fornye sin iver for trosbekjennelsen. I århundrer har denne varige bekjennelsen vært de kristnes felles arv, og den fortjener å bli bekjent og forstått på stadig nye og tidssvarende måter. Med dette for øye er et viktig dokument fra Den internasjonale teologiske kommisjon blitt godkjent: *Jesus Kristus, Guds Sønn, Frelser. 1700-årsjubileet for det økumeniske konsil i Nikea*. Jeg nevner dette dokumentet fordi det gir verdifulle hjelpemidler til å studere betydningen og aktualiteten av konsilet i Nikea, ikke bare i dets teologiske og kirkelige dimensjon, men også i dets kulturelle og sosiale aspekter.

2. «Her begynner evangeliet om Jesus Kristus, Guds Sønn»: Med disse ordene innleder den hellige Markus sitt evangelium og sammenfatter hele budskapet i bekreftelsen av Jesus Kristi guddommelige sønneskap. På samme måte vet apostelen Paulus at han er kalt til å forkynne Guds gode budskap om hans Sønn, som døde og sto opp igjen for oss (jf. Rom 1:9). Jesus er i sannhet Guds endelige «ja» til profetenes løfter (jf. 2 Kor 1:19–20). I Jesus Kristus, Ordet, som var Gud før tiden, og ved hvem alt ble til – slik prologen til Johannesevangeliet sier – «ble Ordet kjøtt og tok bolig blant oss» (Joh 1:14). I ham er Gud blitt vår neste, slik at alt vi gjør mot en av våre brødre og søstre, gjør vi mot ham (jf. Mt 25:40).

I dette hellige år, viet til temaet Kristus, vårt håp, er det en forsynsmessig sammenfall at vi også feirer 1700-årsjubileet for Det første økumeniske konsil i Nikea, som i 325 proklamerte trosbekjennelsen til Jesus Kristus, Guds Sønn. Dette er selve hjertet i den kristne tro. Også i dag, under hver søndags eukaristifeiring, fremsier vi den nikensk-konstantinopolitanske trosbekjennelsen, den trosbekjennelsen som forener alle kristne. I de vanskelige tider vi lever i, midt i så mange bekymringer og så mye frykt, trusler om krig og vold, naturkatastrofer, alvorlig urettferdighet og ubalanse og den sult

og elendighet som millioner av våre brødre og søstre lider under, gir denne trosbekjennelsen oss håp.

3. Tiden da konsilet i Nikea ble avholdt, var ikke mindre urolig. Da det trådte sammen i 325, var sårene etter forfølgelsene av de kristne fortsatt ferske. Milano-ediktet (313), utstedt av keiserne Konstantin og Licinius, syntes å varsle begynnelsen på en ny fredstid. Men i kjølvannet av ytre trusler oppstod det snart stridigheter og konflikter innenfor Kirken.

Arius, en prest fra Alexandria i Egypt, lærte at Jesus ikke var Guds Sønn i egentlig forstand. Selv om han var mer enn et vanlig menneske, ble han ansett som en mellomskikkelse mellom den utilnærmelige Gud og menneskeheten. Dessuten skulle det ha vært en tid da Sønnen «ikke eksisterte». Dette synet var i tråd med den rådende tankegangen på den tiden og virket derfor plausibelt.

Men Gud forlater ikke sin Kirke. Han reiser alltid opp modige menn og kvinner som vitner om troen, samt hyrder som veileder hans folk og viser dem veien til evangeliet. Biskop Alexander av Alexandria innså at Arius' lære ikke var i samsvar med Den hellige skrift. Siden Arius ikke ville la seg forsones, innkalte Alexander biskopene i Egypt og Libya til en synode som fordømte Arius' lære. Deretter sendte han et brev til de andre biskopene i Østen med en detaljert redegjørelse. I Vesten var det biskop Hosius av Cordoba i Spania som tok affære. Han hadde allerede vist seg som en nidkjær bekjenner av troen under keiser Maximianus' forfølgelser og nøt tillit hos Romas biskop, pave Sylvester.

Men også Arius' tilhengere samlet seg. Dette førte til en av de største krisene i Kirkens første årtusen. Årsaken til striden var ikke en mindre detalj. Den gjaldt selve kjernen i den kristne tro, nemlig svaret på det avgjørende spørsmålet som Jesus stilte sine disipler i Cæsarea Filippi: «Hvem sier dere at jeg er?» (Mt 16:15).

4. Mens striden raste, innså keiser Konstantin at Kirkens enhet – og faktisk hele imperiet – stod i fare. Han innkalte derfor alle biskopene til et økumenisk, eller universelt, konsil i Nikea for å gjenopprette enheten. Synoden, kjent som «synoden med de 318 fedre», ble ledet av keiseren, og antallet biskoper som var samlet, var uten sidestykke. Noen av dem bar fortsatt spor etter torturen de hadde lidd under forfølgelsene. De aller fleste kom fra Østen, mens det synes som om bare fem var fra Vesten. Pave Sylvester betrodde oppdraget til den teologisk autoritative biskop Hosius av Cordoba og sendte to romerske prester.

5. Konsilfedrene vitnet om sin troskap mot Den hellige skrift og den apostoliske tradisjon, slik den ble bekjent ved dåpen, i samsvar med Jesu befaling: «Gå derfor og gjør alle folkeslag til disipler: Døp dem til Faderens og Sønnens og Den hellige ånds navn» (Mt 28:19). I Vesten fantes det allerede ulike formuler, blant annet den som er kjent som apostlenes trosbekjennelse.[1] Også i Østen fantes det mange dåpsbekjennelser med

lignende struktur. Språket som ble brukt, var ikke lærd og komplisert, men – som det senere ble sagt – enkelt og forståelig for fiskerne ved Galileasjøen.

I lys av dette begynner den nikenske trosbekjennelsen med følgende bekjennelse: «Jeg tror på én Gud, den allmektige Fader, som har skapt ... alle synlige og usynlige ting.»[2] På denne måten uttrykte konsilfedrene sin tro på den ene og eneste Gud. Dette punktet var ubestridt under konsilet. Imidlertid var en annen artikkel gjenstand for uenighet. Også denne var basert på bibelsk språk og bekjente troen på én Herre, Jesus Kristus, Guds Sønn. Debatten oppstod fordi det var nødvendig å ta stilling til spørsmålet som Arius hadde reist om hvordan «Guds Sønn» skulle forstås, og hvordan det kunne forenes med bibelsk monoteisme. Konsilet hadde derfor som mål å definere den rette betydning av troen på Jesus som «Guds Sønn».

Fedrene bekjente at Jesus er Guds Sønn i den forstand at han er av samme vesen (ousia) som Faderen – «født, ikke skapt, av samme vesen (homooúsios) som Faderen». Denne definisjonen var en radikal avvisning av Arius' tese.[3] For å uttrykke troens sannhet vedtok konsilet to ord – «vesen» (ousia) og «av samme vesen» (homooúsios) – som ikke finnes i Skriften. Konsilets intensjon var ikke å erstatte bibelske utsagn med gresk filosofi. Tvert imot brukte konsilet disse begrepene nettopp for å bekrefte den bibelske tro med klarhet og for å skille den fra Arius' villfarelse, som var dypt preget av hellenismen. Av denne grunn bør beskyldningen om hellenisering rettes mot den falske læren til Arius og hans tilhengere, ikke mot fedrene i Nikea.

Fedrene i Nikea stod fast i sin beslutning om å forbli trofaste mot den bibelske monoteismen og inkarnasjonens autenticitet. De ønsket å bekrefte at den ene sanne Gud ikke er utilgjengelig fjern fra oss, men tvert imot har nærmet seg og kommet oss i møte i Jesus Kristus.

6. For å formidle sitt budskap i det enkle språket i Bibelen og liturgien, kjent for hele Guds folk, innlemmet konsilet enkelte uttrykk fra dåpsbekjennelsen: «Gud av Gud, lys av lys, sann Gud av den sanne Gud». Konsilet tok dermed i bruk den bibelske lysmetaforen: «Gud er lys» (1 Joh 1:3; jf. Joh 1:4–5). Slik lyset stråler og gir seg selv uten å avta, er Sønnen utstrålingen (apaugasma) av Guds herlighet og avtrykket (character) av hans vesen (hypostasis) (jf. Hebr 1:3; 2 Kor 4:4). Den inkarnerte Sønnen, Jesus, er derfor verdens lys og livets lys (jf. Joh 8:12). Gjennom dåpen blir våre hjerters øyne opplyst (jf. Ef 1:18), slik at også vi kan være et lys i verden (jf. Mt 5:14).

Videre bekrefter trosbekjennelsen at Sønnen er «sann Gud av sann Gud». Mange steder i Bibelen skilles det mellom livløse avguder og den sanne og levende Gud. Den sanne Gud er den Gud som taler og handler i frelseshistorien: Abrahams, Isaks og Jakobs Gud; den Gud som åpenbarte seg for Moses i den brennende busken (jf. 2 Mos 3:14); Gud som ser folkets elendighet, hører deres rop og leder og følger dem gjennom ørkenen i ildsøylen (jf. 2 Mos 13:21); Gud som taler til dem med tordnende røst (jf. 5 Mos 5:26) og har medfølelse med dem (jf. Hos 11:8–9). Kristne er derfor kalt til å vende seg bort fra

livløse avguder og til den levende og sanne Gud (jf. Apg 12:25; 1 Tess 1:9). I Cæsarea Filippi bekjenner Simon Peter: «Du er Den salvede, den levende Guds Sønn» (Mt 16:16).

7. Den nikenske trosbekjennelsen formulerer ikke en filosofisk teori. Den bekjenner troen på Gud som har frelst oss gjennom Jesus Kristus. Den handler om den levende Gud som vil at vi skal ha liv og ha det i overflod (jf. Joh 10:10). Derfor fortsetter trosbekjennelsen med ordene fra dåpsbekjennelsen: Guds Sønn, som «for oss mennesker og for vår frelses skyld ... steg ned fra himmelen og ... ble menneske ... led døden ... og stod opp den tredje dag ... fór opp til himmelen ... og skal komme igjen ... for å dømme levende og døde». Det er således klart at konsilets uttalelser om troen på Kristus er forankret i frelseshistorien mellom Gud og hans skapninger.

Den hellige Athanasius, som hadde deltatt i konsilet som diakon for biskop Alexander og senere etterfulgte ham som biskop av Alexandria i Egypt, understreket gjentatte ganger og på en virkningsfull måte den soteriologiske dimensjonen i den nikenske trosbekjennelsen. Han skrev at Sønnen, som steg ned fra himmelen, «gjorde oss til Faderens barn og guddommeliggjorde menneskeheten ved selv å bli menneske. Derfor var han ikke menneske og ble deretter Gud, men han var Gud og ble deretter menneske – og det for å guddommeliggjøre oss.»[4] Dette er bare mulig hvis Sønnen virkelig er Gud: Ingen dødelig kan beseire døden og frelse oss; bare Gud kan gjøre dette. Han har frigjort oss gjennom sin Sønn som ble menneske, slik at vi kan være frie (jf. Gal 5:1).

Det er verdt å merke seg verbet *descendit* i den nikenske trosbekjennelsen: «han steg ned». Den hellige Paulus beskriver denne bevegelsen med sterke ord: «[Kristus] ga avkall på sitt eget, tok en tjeners skikkelse og ble mennesker lik» (Fil 2:7). Prologen til Johannesevangeliet sier på samme måte at «Ordet ble kjøtt og tok bolig blant oss» (Joh 1:14). Hebreerbrevet lærer oss også at «vi har ikke en øversteprest som ikke kan lide med oss i vår svakhet, men en som er prøvet i alt på samme måte som vi, men uten synd» (Hebr 4:15). Kvelden før sin død ydmyket han seg som en slave og vasket disiplenes føtter (jf. Joh 13:1–17). Først da han kunne legge fingeren i såret i den oppstandne Herres side, bekjente apostelen Tomas: «Min Herre og min Gud!» (Joh 20:28).

Det er nettopp på grunn av hans inkarnasjon at vi nå møter Herren i våre brødre og søstre i nød: «Det dere gjorde mot én av disse mine minste søsken, det gjorde dere mot meg» (Mt 25:40). Den nikenske trosbekjennelsen skildrer ikke en fjern, utilgjengelig og urokkelig Gud som hviler i seg selv, men en Gud som er nær oss og følger oss på vår vei i verden, selv til de mørkeste steder på jorden. Hans uendelighet åpenbares når han gjør seg liten, legger til side sin uendelige majestet for å bli vår neste i de små og fattige. Dette omkalfatrer hedenske og filosofiske forestillinger om Gud.

En annen formulering i den nikenske trosbekjennelsen er også særlig talende for oss i dag. Det bibelske utsagnet «ble kjøtt» blir presisert ved at ordet «menneske» føyes til etter «inkarnert». Nikea tar dermed avstand fra den falske læren om at Logos bare tok på seg en kropp som et ytre hylster og ikke den menneskelige sjel, som er utrustet med

fornuft og fri vilje. I stedet søker konsilet å bekrefte det som konsilet i Kalkedon (451) senere skulle erklære eksplisitt: I Kristus tok Gud på seg og forløste hele mennesket, kropp og sjel. Den hellige Athanasius forklarer at Guds Sønn ble menneske for at mennesket skulle bli guddommeliggjort.[5] Denne klargjørende forståelsen av den guddommelige åpenbaring ble forberedt av den hellige Irenaeus av Lyon og Origenes, og senere videreutviklet med stor rikdom i østlig spiritualitet.

Guddommeliggjøring innebærer på ingen måte menneskets selvguddommeliggjøring. Tvert imot verner guddommeliggjøring oss mot den opprinnelige fristelsen til å ville være som Gud (jf. 1 Mos 3:5). Det Kristus er av natur, blir vi ved nåden. Gjennom forløsningsverket har Gud ikke bare gjenopprettet vår menneskelige verdighet som hans bilde, men han som skapte oss på underfullt vis, har nå gjort oss til deltakere i sin guddommelige natur på enda mer underfullt vis (jf. 2 Pet 1:4).

Guddommeliggjøring er derfor sann humanisering – å bli fullt ut menneskelig. Dette er grunnen til at menneskets eksistens peker utover seg selv, søker utover seg selv, begjærer utover seg selv og er urolig inntil den finner hvile i Gud.[6] «Deus enim solus satiat – bare Gud tilfredsstiller mennesket!»[7] Bare Gud, i sin uendelighet, kan tilfredsstille det uendelige begjæret i menneskets hjerte, og av denne grunn valgte Guds Sønn å bli vår bror og Frelser.

8. Som vi allerede har sagt, avviste Nikea klart Arius' lære. Arius og hans tilhengere ga imidlertid ikke opp. Keiser Konstantin selv og hans etterfølgere stilte seg i økende grad på arianernes side. Begrepet *homooúsios* ble et stridsspørsmål mellom den nikenske og den anti-nikenske fløyen og utløste dermed nye alvorlige konflikter. Den hellige Basilius av Caesarea beskriver treffende den påfølgende forvirringen ved å sammenligne den med en nattlig sjøstrid i voldsom storm.[8] Den hellige Hilarius vitner på sin side om lekmenenes ortodoksi i kontrast til arianismen hos mange biskoper, idet han erkjenner at «folkets ører er helligere enn prestenes hjerter».[9]

Den hellige Athanasius ble, gjennom sin urokkelige og standhaftige tro, det faste fundamentet for den nikenske trosbekjennelsen. Selv om han fem ganger ble avsatt og utvist fra bispesetet i Alexandria, vendte han hver gang tilbake som biskop. Selv i eksil fortsatte han å veilede Guds folk gjennom sine skrifter og brev. I likhet med Moses fikk ikke Athanasius gå inn i det lovede land med kirkelig fred. Denne nåden var forbeholdt en ny generasjon, noen steder kjent som «den nikenske ungdom». I Østen omfattet denne generasjonen de tre kappadokiske fedre: den hellige Basilius av Caesarea (ca. 330–379), som fikk tilnavnet «den store», hans bror den hellige Gregor av Nyssa (335–394), og Basilius' nære venn, den hellige Gregor av Nazianz (329/30–390). I Vesten finner vi betydelige skikkelser som den hellige Hilarius av Poitiers (ca. 315–367), hans elev den hellige Martin av Tours (ca. 316–397) og fremfor alt den hellige Ambrosius av Milano (333–397) og den hellige Augustin av Hippo (354–430).

De tre kappadokiernes særlige fortjeneste besto i at de fullendte formuleringen av den nikenske trosbekjennelsen ved å vise at enhet og treenighet på ingen måte står i motsetning til hverandre i Gud. Denne utviklingen førte til formuleringen av trosartikkelen om Den hellige ånd på Det første konsil i Konstantinopel i 381. Følgelig fikk trosbekjennelsen navnet «den nikensk-konstantinopolitanske trosbekjennelse» og lyder nå: «Jeg tror på Den hellige ånd, Herren, livgiveren, som utgår fra Faderen, som med Faderen og Sønnen tilbes og æres, og som har talt gjennom profetene.»[10]

På konsilet i Kalkedon i 451 ble konsilet i Konstantinopel anerkjent som økumenisk, og den nikensk-konstantinopolitanske trosbekjennelsen ble erklært universelt forpliktende.[11] Den utgjorde dermed et bånd av enhet mellom øst og vest. På 1500-tallet ble den også holdt i hevd av de kirkelige fellesskapene som oppstod gjennom reformasjonen. Den nikensk-konstantinopolitanske trosbekjennelsen er således den felles trosbekjennelsen for alle kristne tradisjoner.

9. Veien som begynte med Den hellige skrift og førte til trosbekjennelsen i Nikea, senere mottatt i Konstantinopel og Kalkedon, og på nytt i det 16. og 21. århundre, har vært lang og sammenhengende. Vi alle, som disipler av Jesus Kristus, er døpt «i Faderens og Sønnens og Den hellige ånds navn». Vi gjør korsets tegn over oss og blir velsignet. Vi avslutter hver salme i tidebønnene med: «Ære være Faderen og Sønnen og Den hellige ånd». Både liturgien og det kristne livet er dermed solid forankret i den nikensk-konstantinopolitanske trosbekjennelsen: Det vi bekjenner med munnen, må komme fra hjertet, slik at vi kan vitne om det med våre liv.

Vi må derfor spørre oss: Hvordan står det til med vår indre mottakelse av trosbekjennelsen i dag? Erfarer vi at den også berører vår aktuelle situasjon? Forstår vi og lever vi ut det vi sier hver søndag? Hva betyr disse ordene for vårt liv?

10. Den nikenske trosbekjennelsen begynner med bekjennelsen av troen på Gud, den allmektige, himmelens og jordens skaper. For mange mennesker i dag har imidlertid Gud, og spørsmålet om Gud, knapt noen betydning i deres liv. Det andre Vatikankonsil påpekte at kristne i det minste delvis bærer ansvar for denne situasjonen, fordi de ikke vitner om den sanne tro; de skjuler Guds sanne ansikt gjennom livsstil og handlinger som avviker fra evangeliet.[12] Det har blitt ført kriger, og mennesker er blitt drept, forfulgt og diskriminert i Guds navn. I stedet for å forkynne en barmhjertig Gud har man presentert en hevngjerrig Gud som skaper frykt og straffer.

I denne forstand inviterer den nikenske trosbekjennelsen oss til å foreta en samvittighetsransakelse. Hva betyr Gud for meg, og hvordan vitner jeg om min tro på ham? Er den ene og eneste Gud virkelig Herren i mitt liv, eller har jeg avguder som jeg setter foran Gud og hans bud? Er Gud for meg den levende Gud, nær meg i enhver situasjon, den Far jeg vender meg til med barns tillit? Er han Skaperen som jeg skylder alt jeg er og har, og hvis merke jeg kan gjenkjenne i hver skapning? Er jeg villig til å dele jordens goder, som tilhører alle, på en rettferdig og likeverdig måte? Hvordan behandler

jeg skaperverket, hans henders verk? Utnytter og ødelegger jeg det, eller bruker jeg det med ærbødighet og takknemlighet, idet jeg tar vare på og dyrker det som menneskehetens felles hjem?[13]

11. Trosbekjennelsen til Jesus Kristus, vår Herre og Gud, er kjernen i den nikensk-konstantinopolitanske trosbekjennelsen. Dette er hjertet i vårt kristne liv. Derfor forplikter vi oss til å følge Jesus som vår mester, følgesvenn, bror og venn. Men den nikenske trosbekjennelsen krever mer: Den minner oss om ikke å glemme at Jesus Kristus er Herren (Kyrios), den levende Guds Sønn, som «for vår frelses skyld steg ned fra himmelen» og døde «for vår skyld» på korset, og åpnet veien til nytt liv for oss gjennom sin oppstandelse og himmelfart.

Å følge Jesus Kristus er naturligvis ikke en bred og behagelig vei. Men denne ofte krevende og til tider smertefulle veien fører alltid til liv og frelse (jf. Mt 7:13–14). Apostlenes gjerninger forteller om den nye veien (jf. Apg 19:9.23; 22:4.14–15.22), som er Jesus Kristus (jf. Joh 14:6). Å følge Herren innebærer nødvendigvis å følge korsets vei, som gjennom omvendelse fører oss til helliggjørelse og guddommeliggjøring.[14]

Hvis Gud elsker oss med hele sitt vesen, må også vi elske hverandre. Vi kan ikke elske Gud, som vi ikke ser, uten å elske vår bror og søster, som vi ser (jf. 1 Joh 4:20). Kjærlighet til Gud uten kjærlighet til nesten er hykleri; radikal kjærlighet til nesten, særlig kjærlighet til fiender, uten kjærlighet til Gud krever en «heroisme» som ville overvelde og kue oss. Når vi følger Jesus, går veien opp til Gud gjennom nedstigningen og hengivelsen til våre brødre og søstre, særlig de minste, de fattigste, de forlatte og de marginaliserte. Det vi har gjort mot de minste av disse, har vi gjort mot Kristus (jf. Mt 25:31–46). I møte med katastrofer, kriger og elendighet vitner vi om Guds barmhjertighet overfor dem som tviler på ham, bare når de får erfare hans barmhjertighet gjennom oss.[15]

12. Til slutt er konsilet i Nikea aktuelt i dag på grunn av sin store økumeniske betydning. Å oppnå enhet blant alle kristne var faktisk et av hovedmålene for Det andre Vatikankonsil.[16] For nøyaktig tretti år siden førte den hellige Johannes Paul II videre dette konsiliære budskapet i sin encyklika *Ut unum sint* (25. mai 1995). Slik feirer vi, sammen med det store jubileet for Det første konsil i Nikea, også jubileet for den første økumeniske encyklika. Den kan betraktes som et manifest som aktualiserte de samme økumeniske grunnlagene som ble lagt av konsilet i Nikea.

Gud være lovet: Den økumeniske bevegelsen har oppnådd mye i løpet av de siste seksti årene. Det er sant at full, synlig enhet med de ortodokse og orientalsk-ortodokse kirkene og med de kirkelige fellesskapene som har sitt opphav i reformasjonen, ennå ikke er nådd. Likevel har den økumeniske dialogen, grunnlagt på én dåp og den nikensk-konstantinopolitanske trosbekjennelsen, ført oss til å erkjenne medlemmene av andre kirker og kirkelige fellesskap som våre brødre og søstre i Jesus Kristus, og til å gjenoppdage det ene universelle fellesskapet av Kristi disipler over hele verden. Vi deler den samme troen på den ene og eneste Gud, alle menneskers Far; vi bekjenner sammen

den ene Herre og sanne Guds Sønn, Jesus Kristus, og den ene Hellige Ånd, som inspirerer oss og driver oss mot full enhet og felles vitnesbyrd om evangeliet. Det som forener oss, er virkelig langt større enn det som skiller oss! [17] I en verden som er splittet og revet i stykker av mange konflikter, kan det ene universelle kristne fellesskap være et tegn på fred og et redskap for forsoning og spille en avgjørende rolle i det globale engasjementet for fred. Den hellige Johannes Paul II minnet oss særlig om vitnesbyrdet fra de mange kristne martyrene fra alle kirker og kirkelige fellesskap: Minnet om dem forener oss og sporer oss til å være vitner og fredsstiftere i verden.

For å kunne utøve denne tjenesten på en troverdig måte, må vi vandre sammen for å oppnå enhet og forsoning mellom alle kristne. Den nikenske trosbekjennelsen kan være grunnlaget og referansepunktet for denne veien. Den gir oss et forbilde på sann enhet i legitimt mangfold. Enhet i treenigheten, treenighet i enheten; for enhet uten mangfold er tyranni, og mangfold uten enhet er fragmentering. Den treenige dynamikken er ikke et dualistisk og eksklusivt «enten–eller», men snarere et avgjørende «både–og». Den hellige ånd er enhetens bånd, som vi tilber sammen med Faderen og Sønnen. Vi må derfor legge bak oss teologiske kontroverser som har mistet sin *raison d'être*, for å utvikle en felles forståelse og – enda mer – en felles bønn til Den hellige ånd, slik at han kan samle oss alle i én tro og én kjærlighet.

Dette innebærer ikke en økumenikk som forsøker å vende tilbake til tilstanden før splittelsene, og heller ikke en gjensidig anerkjennelse av status quo med mangfoldet av kirker og kirkelige fellesskap. Det dreier seg snarere om en økumenikk som ser fremover, som søker forsoning gjennom dialog, mens vi deler våre gaver og vår åndelige arv. Gjenopprettelsen av enhet mellom kristne gjør oss ikke fattigere; tvert imot, den beriker oss. Som i Nikea vil dette målet bare være mulig gjennom en tålmodig, lang og tidvis krevende vei, preget av gjensidig lytting og mottakelse. Det er en teologisk utfordring og, i enda større grad, en åndelig utfordring, som krever omvendelse og forandring hos alle. Av denne grunn trenger vi den åndelige økumenikken i bønn, lovprisning og tilbedelse, slik den kommer til uttrykk i trosbekjennelsen fra Nikea og Konstantinopel.

La oss derfor påkalle Den hellige ånd til å ledsage og veilede oss i dette arbeidet.

Guds Hellige Ånd, du veileder de troende på historiens vei.

Vi takker deg for at du inspirerer trosbekjennelsene og vekker i våre hjerter gleden over å bekjenne vår frelse i Jesus Kristus, Guds Sønn, av samme vesen som Faderen. Uten ham kan vi intet gjøre.

Evige Guds Ånd, forny Kirkens tro i hver tid. Hjelp oss å fordype den og alltid vende tilbake til det vesentlige for å forkynne den.

For at vårt vitnesbyrd i verden ikke skal være forgjeves, kom, Hellige Ånd, med din nådes ild, for å gjenopplive vår tro, for å tenne oss med håp, for å oppflamme oss med kjærlighet.

Kom, guddommelige Trøster, kilde til harmoni, foren hjertene og sinnene til de troende.
Kom og la oss få smake fellesskapets skjønnhet.

Kom, kjærlighet mellom Faderen og Sønnen, samle oss i Kristi ene flokk.

Vis oss veiene vi skal gå, slik at vi med din visdom igjen kan bli det vi er i Kristus: ett, for
at verden skal tro. Amen.

Fra Vatikanet, 23. november 2025, høytiden for vår Herre Jesus Kristus, universets konge

LEO PP. XIV

- [1] L.H. Westra, *The Apostles' Creed. Origin, History and Some Early Commentaries*, Turnhout 2002 (*Instrumenta patristica et mediaevalia*, 43).
- [2] Første konsil i Nikea, *Expositio fidei*: CC COGD 1, Turnhout 2006, 19 6–8.
- [3] Den hellige Athanasius av Alexandria, *Contra Arianos*, I, 9, 2 (red. Metzler, *Athanasius Werke*, I/1,2, Berlin–New York 1998, 117–118). Av uttalelsene til Athanasius av Alexandria i *Contra Arianos* I, 9, fremgår det klart at *homooúsios* ikke betyr «av lignende substans», men «av samme substans» som Faderen; det er derfor ikke tale om likhet i substans, men om identitet i substans mellom Faderen og Sønnen. Den latinske oversettelsen av *homooúsios* taler derfor med rette om *unius substantiae cum Patre*.
- [4] Den hellige Athanasius av Alexandria, *Contra Arianos*, I, 38, 7–39, 1: red. Metzler, *Athanasius Werke*, I/1,2, 148–149.
- [5] Athanasius av Alexandria, jf. *De incarnatione Verbi*, 54, 3: SCh 199, Paris 2000, 458; samme, *Contra Arianos*, I, 39; 42; 45; II, 59 ff.: red. Metzler, *Athanasius Werke*, I/1,2, 149; 152, 154–155 og 235 ff.
- [6] Jf. den hellige Augustin, *Bekjennelser*, I, 1: CCSL 27, Turnhout 1981, 1.
- [7] Den hellige Thomas Aquinas, *In Symbolum Apostolorum*, art. 12: red. Spiazzi, *Thomae Aquinatis, Opuscula theologica*, II, Taurini–Romae 1954, 217.
- [8] Den hellige Basilus, *De Spiritu Sancto*, 30.
- [9] Den hellige Hilarius av Poitiers, *Contra Arianos, vel Auxentium*, 6. Med tanke på fedrenes vitnesbyrd undersøkte den lærde teologen – senere kardinal, nå helgen og kirkelærer – John Henry Newman (1801–1890) denne striden og kom til den konklusjon at den nikenske trosbekjennelsen fremfor alt er blitt bevart gjennom *sensus fidei* hos Guds folk. Se *On Consulting the Faithful in Matters of Doctrine* (1859).
- [10] Første konsil i Konstantinopel, *Expositio fidei*: CC, *Conc. Oec. Gen. Decr.* 1, 57 20–24. Utsagnet «og utgår fra Faderen og Sønnen (*Filioque*)» finnes ikke i teksten fra Konstantinopel; det ble innført i den latinske trosbekjennelsen av pave Benedikt VIII i 1014 og er gjenstand for dialog mellom ortodokse og katolikker.
- [11] Konsilet i Kalkedon, *Definitio fidei*: CC, *Conc. Oec. Gen. Decr.* 1, 137 393–138 411.
- [12] Det andre Vatikankonsil, pastoral konstitusjon om Kirken i den moderne verden *Gaudium et spes*, 19: AAS 58 (1966), 1039.
- [13] Jf. Frans, encyklika *Laudato si'* (24. mai 2015), 67; 78; 124: AAS 107 (2015), 873–874; 878; 897.
- [14] Jf. Frans, apostolisk formaning *Gaudete et exsultate* (19. mars 2018), 92: AAS 110 (2018), 1136.

[15] Jf. Frans, encyklika *Fratelli tutti* (3. oktober 2020), 67; 254: AAS 112 (2020), 992–993; 1059.

[16] Jf. Det andre Vatikankonsil, dekret om økumenikk *Unitatis redintegratio*, 1: AAS 57 (1965), 90–91.

[17] Jf. den hellige Johannes Paul II, encyklika *Ut unum sint* (25. mai 1995), 20: AAS 87 (1995), 933.